

Eva Thökölyová

(1659 – 1716)

Eva Thökölyová sa dostala do histórie rodu Esterházy de Galanta ako druhá manželka Pavla Esterházyho. Bola nielen očitou svedkyňou vzostupu jeho postavenia a veľkolepých pozícií – v roku 1681 palatín a rytier Zlatého rúna, v roku 1687 knieža – ale aj partnerkou a napokon, popri ňom sa aj ona sama stala „*pani kňaznou*“. Narodilo sa im sedem detí a napriek tomu ich manželstvo stroskotalo. Prvé veľké problémy sa začali začiatkom 1690-tych rokov a po desiatich rokoch sa odlúčili, hoci oficiálne sa nerozvieli. Je málo známe, že manželka najsilnejšieho a najbohatšieho muža uhorského kráľovstva prežila posledné roky svojho života utiahnuto a osamelo.¹⁹⁹

Rod Thököly

Eva Thökölyová sa narodila 1. 2. 1659 v Kežmarku. Nosila meno rodu, ktorého vzostup sa začal pred tromi generáciami Sebastiánom Thökölym a ktorého deti a vnúčatá veľmi dobre hospodárili s dedičstvom – nielenže posilnili postavenie rodu, ale majetok zveľadovali rovnako úspešne ako jeho status a slávu. Evina matka, Mária Gyulaffy z Rátótu (1637 – 1659) pochádzajúca zo sedmohradského šľachtického, až kniežacieho rodu, umrela ako dvadsaťdvaročná, pol roka po Evinom narodení. Jej otec, hlavný župan Oravskej stolice gróf Štefan Thököly II. (1623 – 1670) sa znovu neoženil, ale sám vychovával Katarínu (1655), Máriu (1656), Imricha (1657) a najmenšiu Evu. Dvaja chlapci Ádám a István umreli skôr.²⁰⁰ No často vzdialený, v politických záležitostiach zainteresovaný otec celkom určite zveril výchovu detí manželkám svojich „*hlavných ľudí*“ na oravskom alebo kežmarskom hrade. Kým desaťročného Imricha poslal študovať na evanjelické lýceum do Prešova, ktoré aj sám podporoval, dievčatá získali potrebné vedomosti na dvore.²⁰¹

V roku 1670 nastal v rodine Thökölyovcov nečakaný obrat, pretože dvaja bratia Žigmund a Štefan boli v kontakte s Wesselényiho sprisaháním. Na príkaz uhorského kráľa Leopolda I. zo dňa 1. 11. 1670 museli na svojich hradoch prijať cisárske vojská, čo Štefan odmietol. Dňa 15. 11. ešte usporiadali na Oravskom hrade svadbu 15-ročnej Kataríny Thökölyovej s Františkom Esterházym,²⁰² no dňa 22. 11. Františkov brat Pavol Esterházy, hlavný kapitán banského okolia, osobne odovzdal Štefanovi Thökölymu rozkaz Leopolda I. Opäť zbytočne. Štefana vyhlá-

¹⁹⁹ O jej živote podal krátky prehľad János Eszterházy. *Az Eszterházy család és oldalágainak leírása*. Budapest, 1901, s. 121 – 122.

²⁰⁰ Carolus Wagner. *Analecta Scepusii sacrii et profani*. Pars IV, Viennae. 1778, s. 160 a 180.

²⁰¹ Angyal, Dávid. *Késmárki Thököly Imre*. Budapest, 1888 (Magyar Történelmi Életrajzok), s. 27 – 32.

²⁰² *Az Esterházyak családja naplója*. Közli Szilágyi Sándor. Magyar Történelmi Társulat, 11(1888), s. 209 – 224, tu s. 217; Závodszyky, Levente. *Árva és Likava ostroma 1670-ben*. Hadtörténelmi Közlemények. 13(1912), s. 622 – 629, tu s. 624.

sili za rebela a vzápätí nasledovalo obliehanie Oravy cisárskym vojskom pod velením generála Gottfreida von Heistera a Pavla Esterházyho.²⁰³ Thökölymu sa ešte podarilo poslať syna Imricha na Likavu, odkiaľ v decembri utiekol so sprievodom do Sedmohradska. Keď Štefan Thököly 3. 12. zomrel, Esterházyho vojaci 10. 12. hrad obsadili a odtiaľ tiahli na Likavu, ktorú dobyli 22. 12. 1670.²⁰⁴

Celý²⁰⁵ hnuiteľný a nehnuteľný majetok Štefana Thökölyho skonfiškovali, hodnotnejšiu časť odviezli do Viedne, druhú časť vydražili.²⁰⁶ Imrich Thököly žil ako utečenec v Sedmohradsku z príjmov tamojších majetkov pod ochranou kniežaťa Mihálya Apaľiho. Mladým dievčatám Márii a Eve, zajatým na Oravskom hrade, určili poručníka v osobe Pavla Esterházyho. Dievčatá museli rekatolizovať, ba čakal na nich dlhý spor ohľadne práva dedič' časti majetku po matke.²⁰⁷

Staršia Mária sa zachovala pohotovo. Nepodarilo sa prinútiť ju, aby odišla so sestrou do Viedne. Stažovala sa, že ich majetok poroznášajú, a okrem toho sa nechcela vzdialiť z hradu, kým nepochová svojho otca.²⁰⁸

Na dvore Esterházyovcov

Osud sestier, ktoré mali 11 a 14 rokov, sa ocitol v rukách Pavla Esterházyho. Dievčatá sa chvíľu zdržiavali na hrade Šintava pod dozorom svojho švagra Františka Esterházyho, potom – ako to Pavol Esterházy sformuloval vo svojom testamente – zlutoval sa nad sirotami a v septembri 1671 ich odviezol do Eisenstadtu do kruhu svojej rodiny.²⁰⁹ Manželka Uršula ich prijala, v listoch o nich manželovi často písala, chodila s nimi na výlety po majetkoch, ukázala im hrady, pozreli si slávny tanec blahoslavenej paney.

Mária Thökölyová, ktorá v rokoch 1672 – 1673 často písala svojmu patrónovi raz z Eisenstadtu, inokedy z Lackenbachu, ho informovala hlavne o zdraví rodiny. S mladšou sestrou zavítali

²⁰³ Panovnícke rozkazy Leopolda I. Pavlovi Esterházymu, MNL OL, Esterházy hercegi család levéltára, Pál nádor iratai, P 125, Kormányzati iratok, Nr. 8163 – 8164.

²⁰⁴ Pauler, Gyula. *Wesselényi Ferenc nádor és társainak összeesküvése 1664 – 1671*. 2. kötet, Budapest, 1876, 182 – 189.; Závodszy. *Árva és Likava ostroma, c. d.*, s. 622 – 629.

²⁰⁵ Zichy István Esterházy Pálnak, Pozsony, 1670. december 12., MNL OL, Esterházy hercegi család levéltára, Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 4270

²⁰⁶ Esterházy Pál kérelme I. Lipót uralkodóhoz, 1675, a Thököly árvák eltartásáért kielégítést kér az elkobzott vagyónból. (Ziadost Pavla Leopoldovi I. o vyrovnanie nákladov na výživu Thökölyho sirôt z majetku, ktorý im zhabali). MNL OL, Esterházy hercegi család levéltára, Pál nádor iratai, P 125, Kormányzati iratok, Nr. 7122; Esterházy Pál emlékirata I. Lipót uralkodóhoz, Bécs, 1684. december 16. (Spomienky Pavla Esterházyho na panovníka Leopolda I.) – tu, podľa jeho chápania majetkových škôd žiada náhradu z majetkov Františka Nádasdyho a Štefana Thökölyho, c. d., Nr. 7045.

²⁰⁷ Gillany György Esterházy Pálnak, Mokrad, 1670. december 21. és Árva, 1671. január 5. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése Nr. 2191. és 2193., valamint Thököly Mária Esterházy Pálnak, Árva. (Gillany P. Esterházymu z Mokrade a Oravy; korešpondencia Pavla Esterházyho, ako aj listy Márie Thökölyovej Pavlovi Esterházymu – pozri písomnosti Pavla Esterházyho na uvedených signatúrach).

²⁰⁸ Esterházy Pál Esterházy Orsolýának, Sempte, 1671. szeptember 13. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése Nr. 228. (List Pavla Esterházyho Uršule zo Šintavy).

²⁰⁹ Esterházy Orsolya Esterházy Pálnak, Kismarton, 1672. június 9. és Kismarton, 1672. június 20. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 240. és 244. (List Uršuly Pavlovi Esterházymu).

aj do Pápy k svojmu švagrovi (Františkovi) a staršej sestre Kataríne.²¹⁰ Koncom roku 1673 Pavol Esterházy zosobášil Máriu s barónom Lászlóm Gersey Pethőom, ktorý bol od nej oveľa starší, a neskôr, po jeho smrti so Štefanom Nádasdym. Jej život veľmi úzkostlivo kontroloval.²¹¹ Uršula Esterházyová v roku 1679 referovala Pavlovi, že aj po Máriinej strate pôjdu sestry na pút do Mariazellu.²¹² Medzitým sa Pavol Esterházy snažil otočiť situáciu na svoju stranu a všetok svoj vplyv využil na vrátenie majetkov Thökölyho sirót. V tejto veci sa viackrát obrátil aj na dvor. Zvlášť sa upriamil na sedmohradské majetky, z ktorých nakoniec istú časť aj získal.²¹³

Uršula Esterházyová umrela nečakane 31. 3. 1682 vo veku 39 rokov. Pavol nedržal smútok ani rok a prial si čo najskôr uzavrieť manželstvo s Evou Thökölyovou. Najprv rozoslal svadobné pozvánky na 23. 8., no keďže na príkaz kráľa musel ísť do vojenského tábora, deň svadby presunuli na 9. 8.²¹⁴ Pavol si zapísal do svojho denníka:

„Dňa 9. 8. 1682 som si vzal za ženu svoju milovanú grófsku Evu Thökölyovú z Kežmarku, svadbu som dal slúžiť na hrade Eisenstadt, ktorá nech poslúži na chválu najsvätejšieho Boha a aj mne ku šťastiu, nech nás dlho v dobrom zdraví uchováva. Moja príbuzná bola dvaťadvaročná, ja som mal 46 rokov.“²¹⁵

Ilustrácia k tlačenej pozdravnej básni na počesť svadby Pavla Esterházyho a Evy Thökölyovej, 1682

²¹⁰ Thököly Mária levelei Esterházy Pálnak 1672 – 1673 folyamán, Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 5517 – 5529. (Listy Márie Thökölyovej Pavlovi Esterházymu v priebehu rokov 1672 – 1673).

²¹¹ Esterházy Orsolya Esterházy Pálnak, Kismarton, 1673. december 22. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 300. (List Uršuly Pavlovi Esterházymu. Uršula žiada Pavla, aby prišiel domov na svadbu Márie Thökölyovej); pozri aj: Csizi, István. *A gersei Pethő család címerének változásai az évszázadok folyamán*. Turul 85(2012), s. 46 – 55, tu s. 47.

²¹² Esterházy Orsolya Esterházy Pálnak, Kismarton, 1679. október 7. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 324. (List Uršuly Pavlovi Esterházymu).

²¹³ J. Újváry, Zsuzsanna. *Az Esterházy család birtokpolitikája, különös tekintettel Esterházy Pálra*. In: Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás. Egy 17. századi arisztokrata életpályája a politika és a művészet határvidékén. Szerk. Ács Pál, munkatárs Buzási Enikő. Budapest, 2015, s. 67 – 88, tu s. 78.

²¹⁴ Esterházy Pál nádor néhány levele Győr vármegyéhez 1682-ből. Közli Ráth Károly. Új Magyar Múzeum, 8(1858), s. 234 – 243, tu s. 237.

²¹⁵ *Az Esterházyak családi naplója, c. d.*, s. 219.

To, že sa medzi nimi mohli vytvoriť jemné vzťahy, dokazujú listy Evy adresované Pavlovi ešte pred manželstvom, v ktorých podáva správu o svojej neistej situácii v Eisenstadte, aj o tom, že kým Jeho výsosť nedá povolenie na spečatenie ich vzťahu, netrufa si písať v inom tóne.²¹⁶ Prvé mesiace manželstva však neprebíhali tak, ako si mladá žena naplánovala. Pavol sa zdržiaval pri svojich oddieloch počas vojenskej výpravy proti Turkom a len zriedkavo mohol navštíviť svoj domov. V mesiacoch júl až september roku 1683 museli utiecť pred Turkami do Rakúska.²¹⁷

Eva Thökölyová sa musela podieľať na spravovaní majetkov, vybavovala bežné záležitosti a ani riadenie žien na dvore zaiste nebola pre ňu ľahká úloha. Okrem toho sa musela starať aj o Uršuline deti – z osemnástich narodených žilo ešte deväť, z toho šesť maloletých.²¹⁸

Eva takmer hneď po svadbe otehotnela a Štefan, ktorého porodila mesiac pred termínom, umrel ako polročný. Eva si starostlivo zapísala do denníka dátum narodenia a úmrtia každého svojho dieťaťa:²¹⁹

1. Štefan Jozef Leopold (8. 4. 1683 – 13. 10. 1683),
2. Kata Rozália (1. 9. 1685 – 30. 9. 1686),
3. **Anna Terézia (7. 6. 1684 – 1756?)**,
4. Františka Jozefa (26. 9. 1686 – 24. 4. 1688),
5. **Jozef (7. 5. 1687 – 6. 6. 1721)**,
6. Tomáš (22. 9. 1689 – 24. 9. 1690),
7. Žigmund Leopold Ignác Dezider (23. 5. 1692 – 22. 8. 1693).

Zo siedmich detí sa dožili dospelého veku len dvaja – Anna Terézia a Jozef; ostatní nedosiahli ani dva roky života. Pre mladú Evu nebolo určite jednoduché prežiť toľko bolesti, veď ani nevedno, nakoľko Pavol s ňou zdieľal smútok.

Rozchody

Mnoho tragédií, nepretržitá samota, spolužitie s dedičmi po Uršule Esterházyovej a pocit, že nikdy nemôže zastávať v živote Pavla také miesto ako predošlá manželka, pravdepodobne prispeli k tomu, že vzťah Evy Thökölyovej s manželom sa pokazil. Na dôvažok, povstanie vedené jej bratom Imrichom Thökölym a politická úloha jej manžela na opačnej strane, udalosti, ktoré presne od začiatku manželstva a v jeho prvom desaťročí sprevádzali ich život, určite prispeli k zlej rodinnej atmosfére a boli začiatkom postupného zhoršovania Evinej situácie.

K prvému veľkému rozchodu došlo v roku 1692. Nie je možné presne zistiť, aký konflikt stál v pozadí, ale Eva sa sťažovala na viaceré okolnosti a cítila aj chlad zo strany manžela. Bola by ochotná odísť aj do kláštora, keby si to Pavol želal.²²⁰ Evine listy vypovedajú o falošných obvi-

²¹⁶Thököly Eva Esterházy Pálnak, Kismarton, 1682. június 5. és június 26., ld. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, cs. 651. (Eva Thökölyová Pavlovi Esterházyumu).

²¹⁷Iványi, Emma. *Esterházy Pál nádor közigazgatási tevékenysége 1681 – 1713*. Budapest, 1991 (Magyar Országos Levéltár kiadványai), 409 s.

²¹⁸János Benedek (1668 – 1683), Orsolya Franciska (1670 – 1732), Mihály Bernárd (1671 – 1721), Gábor Ferenc (1673 – 1704), Pál (1675 – 1683), Anna Júlia (1676 – ?), Ádám Lipót József (1680 – ?). (Niektoré zdroje uvádzajú, že Uršula porodila 19 detí – poznámka editorky).

²¹⁹Wagner. *Analecta*, c. d., s. 204 – 207.

²²⁰Thököly Eva Esterházy Pálhoz, Kismarton, 1691. március, ld. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, cs. 651. (Eva Thökölyová Pavlovi Esterházyumu).

neniach, ktoré rozširujú jej nepravdici vo Viedni a pred jej manželom. O ochranu požiadala nitrianskeho biskupa Balázsa Jaklina a ostrihomského arcibiskupa Leopolda Kollonicha a hovorí o útoku na svoju česť.²²¹ Pomoc hľadala aj u svojej staršej sestry Kataríny, ktorá mala poslať svojho človeka z hradu Küküllő v Sedmohradsku, avšak Pavol Okolicsányi jej napísal, že nevie zohnať tridsaťpäť vozov na odšťahovanie Eviných vecí. Zdá sa, že vtedy sa manželia ešte mohli zmieriť, pretože Pavol Esterházy spomína na ňu vo svojom testamente z roku 1696 s láskou. „Napriek všetkému, aby som ukázal nežnú lásku k svojej milovanej žene Eve Thökölyovej, ukladám: keby som umrel skôr ako ona, na pokrytie všetkých jej potrieb nech dostane hrad a panstvo Köpcsény (Kittsee) bez všetkých bremien, a nech si nikto nedovoľí vyrušovať ju v jeho využívaní. V prípade jej smrti alebo keby sa druhýkrát vydala, nech hrad a panstvo Köpcsény prejdú naspäť na prvorodeného.“²²²

V roku 1698 sa nedorozumenia znovu začali. Eva vo svojich listoch píše o tom, že Pavol ju nenávidí, nechce ju ani vidieť, ku každému inému sa správa lepšie ako k nej. Mimoriadne veľa sa hádali o majetkových otázkach, čo je vlastníctvom Evy, a čo nie je, Eva sa bránila tým, že pri uzavretí manželstva mala málo majetku v rukách, ale neskôr získala vlastnú časť. Podľa Evy Pavol Esterházy jej dovoľuje len malý dvor, a zakázal, aby išla do Viedne.²²³ Na jeseň roku 1700 sa vec manželov dostala pred panovníka. Eva Thökölyová obviňovala Pavla, že ju oberá o majetok,²²⁴ a Pavol tvrdil, že Eva ho chcela otráviť. Kňazná sa priznala, že podala manželovi len malé množstvo ópia, pretože nevedel spať.²²⁵ V decembri sa Leopold I. rozhodol poslať Evu do kláštora. Keď Eve, ktorá protestovala proti tomuto rozhodnutiu a vyhrážala sa samovraždou, dňa 24. 12. prečítali rozhodnutie, podvolila sa prehováraniu pátra Francisca Caccia a 27. 12. odišla. Sprevädzal ju Pavol Volcsey, stúpenec Pavla Esterházyho, aby s mníškami uzavrel ročnú zmluvu na 1200 forintov.²²⁶

V dominikánskom kláštore v Tullne nakoniec Eva strávila rok, ale keď ju Leopold I. rehabilitoval, Pavol nechcel prijať manželku späť.²²⁷ Odvtedy už viac spolu nežili, a nie je známe, kam sa Eva utiahla, ani kde žila. Niekoľko listov napísala z miesta zvaného Tribuswinkel, nachádzajúceho sa 30 km od Eisenstadtu, kde stál v 17. storočí menší kaštieľ. Žila tam osamotene, v spoločnosti niekoľkých dôverných sluhov. Došlo aj k akémusi rozdeleniu majetkov, ale ani

²²¹ Thököly Eva Jaklin Balázsnak, Tribuswinkel, 1692. február 24. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 6787 Thököly Eva Fabiankovics Ferencnek, Kismarton, 1692. március 1. Id. Pál nádor iratai, P125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 6786, Thököly Eva Kollonich Lipóthoz, Kismarton, 1692. április 4. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 6789. (Listy Evy Thökölyovej Blažejovi Jaklinovi, Františkovi Fabiankovicsovi a Leopoldovi Kollonichovi).

²²² Okolicsányi Pál Thököly Katalinhoz, Küküllővár, 1692. augusztus 8. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 6385. (List Pavla Okolicsányiho Kataríne Thökölyovej).

²²³ Esterházy Pál végrendelete, Nagyszombat, 1695. március 2. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Esterházy család hercegi ágának levéltára, Varia, P 113, 127. d. Nr. 7., f.10. (Testament Pavla Esterházyho).

²²⁴ Thököly Eva levelei Esterházy Pálhoz, h. n., 1700? Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, cs. 651. (Eva Thökölyová Pavlovi Esterházyemu).

²²⁵ Bezerédy Ádám Esterházy Pálnak, Bécs, 1700. október 23. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 5950. (Adam Bezerédy Pavlovi Esterházyemu).

²²⁶ Völcsey György Esterházy Pálnak, 1700. december 15-én kelt levelét idézi Mitropulos Anna Diána. *Kincstárépítés a hétköznapiakban – miről árulkodnak a frankói számlák?* In: Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás, c. d., s. 219 – 234, tu s. 228. (Juraj Völcsey Pavlovi Esterházyemu).

²²⁷ Bezerédy Ádám levelei Esterházy Pálnak, Bécs, 1700. december 22 – 27. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 5951 – 5954. (Adam Bezerédy Pavlovi Esterházyemu).

to neprebehlo hladko. V roku 1708 sa sťažovala na to, že do vysporiadania chceli zaradiť aj také veci, ktoré volakedy dostala do daru.²²⁸ Pavol Esterházy svoj testament z roku 1695 doplnil v roku 1708 ustanovením, v ktorom jej odňal hrad Köpcsény. Manželke však zaplatil 50 000 forintov a zaviazal sa vyplatiť ďalších 80 000 forintov.²²⁹ Z Vianoc roku 1712 je známy ešte jeden list Evy Thökölyovej Pavlovi Esterházymu. Lutuje, že je chorý a že kvôli zlomyseľníkom a závistlivcom mu nemôže osobne poslužiť. Prosi ho, aby bral ohľad na spoločné deti a zachovanie dobrej povesti rodiny. Bolo by potrebné doriešiť aj majetkové problémy medzi nimi. Pavol Esterházy umrel 26. 3. 1713. Farár András Vargyassi v pohrebnej reči označil pani kňažnú za obľúbenú manželku, opísal ju z peknej stránky a žiadne problémy nespomenul.²³⁰

Eva Thökölyová prežila svoj život ako katolíčka. S manželom štedro obdarúvali katolícku cirkev, rehoľné rády, nadácie a aj sama kňažná zastávala funkciu v tretích rádoch (ordo tertius) a pri viacerých príležitostiach absolvovala púť na známe pútnické miesto Mariazell.²³¹ Z roku 1700 je známy jej výber modlitieb v maďarskom jazyku pod názvom *Menyei szep illatu Rosa (Ruža s krásnou vôňou nebies)*, ktoré možno pripravovali na vydanie. Dielo však nakoniec zostalo v rukopise.²³²

Eva svojho manžela dlho neprežila, umrela 21. 8. 1716. Pochovali ju v kostole františkánskeho kláštora pútnického miesta Maria Lanzendorf (dnes Dolné Rakúsko), ktorého oltár spolu s manželom podporila. Nástenný epitaf tam existuje dodnes.²³³

Pozri: *textová príloha č. 7. Epitaf Evy Thökölyovej.*

Obrovský majetok zdedil jej syn Jozef, ktorého mala s Pavlom Esterházym, spolu s Pavlovým synom Michalom z prvého manželstva. Jozefovi synovia boli pokračovateľmi kniežacej vetvy Esterházyovcov.

Votívny portrét Pavla Esterházyho a Evy Thökölyovej v Mariazelli

²²⁸ Thököly Éva Sándor Gáspárhoz, Tribuswinkel, 1708. november 8. Id. Pál nádor iratai, P 125, Esterházy Pál levelezése, Nr. 6791 35 Knapp Éva, Esterházy (I.) Pál imádságai, Irodalomtörténeti Közlemények 119(2015), 289 – 334., itt 297.

²²⁹ Peres, Zsuzsanna. *A magyar „hitbizományi” jog kezdetei.* Doktori értekezés. Pécs, 2009, s. 121.

²³⁰ Vargyassi, András. *Sol Mysticus.* Nagyszombat, 1713, s. 18.

²³¹ Id. Pál nádor iratai, P 125, Kormányzati iratok, Nr. 9527 1696 Róma Esterházy Pál és Thököly Eva felvétele a piarista harmad rendbe; Nr. 9528 1698 Róma, Thököly Eva felvétele az ágostonos harmad rendbe. (Prijatie Pavla Esterházyho a Evy Thökölyovej do piaristického tretieho rádu a Evy Thökölyovej do augustiniánskeho tretieho rádu).

²³² Knapp, Éva. *Esterházy (I.) Pál imádságai.* Irodalomtörténeti Közlemények, 119(2015), s. 289 – 334, tu 297.

²³³ In. Eszterházy, János, *Esterházy család és oldalágainak... okleveltár.*, s. 229.